

รูปแบบการจัดการขยะโดยชุมชนริมแม่น้ำโขง

กรณีศึกษา: ชุมชนท่าเสด็จจังหวัดหนองคาย

The Model of Waste Management in the Community of the Mae Khong River Area:

A Case Study of Tha Sadet Community, Nong Khai Province

ชัชชัย เพ็งพิณี¹ พรทวิ พลเวียงพล² และแสงอรุณ สุนทรีย์³

^{1,3} คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ² เทศบาลเมืองหนองคาย

E-mail: chai_ppn@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหารูปแบบการจัดการขยะโดยชุมชนริมแม่น้ำโขง ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท่าเสด็จและเทศบาลเมืองหนองคาย ภายใต้ทุนทรัพยากรและความเป็นไปได้ของกิจกรรมการจัดการขยะโดยชุมชนเป็นสำคัญ ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะกรณีศึกษา ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ระยะเวลาในการวิจัยรวม 12 เดือน จากการวิจัยพบว่า ชุมชนท่าเสด็จประกอบด้วย ชุมชนศรีเมืองและชุมชนศรีสะเกษมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 1,148 ครัวเรือน ประชากร 2,165 คน มีพื้นที่ติดแม่น้ำโขงจากถนนเทพบันเทิงถึงถนนปราบฮ่อความยาว 738.98 เมตร มีร้านค้าจำนวน 275 ร้าน มีขยะเกิดขึ้นทั้งชุมชนโดยเฉลี่ยวันละ 5-8 ตัน ปัญหาขยะที่ชุมชนเห็นว่าสำคัญคือ การไม่คัดแยกขยะครัวเรือนนักท่องเที่ยวไม่มีที่ทิ้งขยะ และการทิ้งขยะในที่สาธารณะ รูปแบบการจัดการขยะของชุมชนท่าเสด็จประกอบด้วย 1) ทุกครัวเรือนคัดแยกขยะออกเป็น 2 ถุง คือ ขยะขายได้และขยะขายไม่ได้ จากนั้นพักเก็บไว้ที่บ้านของตนเอง รอคนเก็บขยะของเทศบาลมาเก็บตามเวลานัดหมาย 2) ทุกร้านค้าในตลาดท่าเสด็จ จัดให้มีภาชนะใส่ขยะเพื่อรองรับขยะจากนักท่องเที่ยว ซึ่งขยะส่วนใหญ่มีขนาดเล็กร้านค้าสามารถจัดเก็บได้ 3) ลานจอดรถทุกแห่ง จัดเตรียมถังรองรับขยะ 2 ใบติดป้ายระบุถึงขยะเปียก-แห้งวางไว้หน้าทางเข้า-ออก พร้อมป้ายแสดงจุดรับทิ้งขยะ การจัดการขยะชุมชนท่าเสด็จเป็นข้อตกลงร่วมกันของชุมชน โดยชุมชนยอมรับและถือปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งคณะกรรมการชุมชนท่าเสด็จเป็น “เจ้าภาพ” ในการประสานงานกับคนในชุมชนและเทศบาลเมืองหนองคายอย่างต่อเนื่อง

Abstract

The purpose of this research is to find out the model of waste management by the community of the Mae Khong River area focusing on the participation process of the people in Tha Sadet Community and Nong Khai Municipality with significant use of the community's resources and capabilities as well as to study the possibility of the activities concerning waste management in the community. This qualitative research is the case study using the process of participatory action research. The research period used 12 months in total. The research found that Tha Sadet Community consisted of Sri Muang community and Sri Saket community with 1,148 families and the population of 2,165. The area which is close to the Mae Khong River leading from Thepbanterng Road to Prab Hor Road is 738.98 meters long. There were 275 shops along the road. The average amount of waste was 5-8 tons per day. The important problems concerning the waste management in the community included families' waste segregation, lacking of waste drop-off points for the tourists, and litter dropping in public. The model of waste management was as follows: 1) every family ought to segregate the waste into 2 bags; the salable and non-salable waste. The non-salable waste had to be kept for the municipal waste collection. This helped to reduce the amount of waste both in the dustbins and in public, lessen the remainders, and prevent the waste from being rummaged. 2) every shop in Tha Sadet market prepared the dustbins for the tourists. The shops could manage small-sized waste and this helped to reduce the amount of waste in the dustbins. 3) every car park prepared 2 dustbins labeled dry and wet ones and put at the entrance with the sign showing waste drop-off points. The waste management of Tha Sadet community was the agreement of community in accepting and implementing together. The committee of Tha Sadet community will be the host of the community in coordinating with the people in the community and Muang Nong Khai municipality continuously.

บทนำ

จังหวัดหนองคาย ได้ถูกกำหนดโดยรัฐบาลให้พัฒนาเป็นเมืองน่าอยู่และชนบทน่าอยู่ โดยกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 เดือนธันวาคม พ.ศ.2542 และได้รับการคัดเลือกจากนิตยสาร Modern Maturity ของสหรัฐอเมริกาเป็นเมืองน่าอยู่อันดับ 7 ของโลก โดยมีเกณฑ์ชี้วัดเมืองน่าอยู่ 12 ตัวชี้วัด คือ สภาพอากาศ ค่าครองชีพ วัฒนธรรม ที่อยู่อาศัย สาธารณูปโภค

การคมนาคม การบริการทางการแพทย์ สภาพแวดล้อม กิจกรรมนันทนาการ ระบบรักษาความปลอดภัย ความมั่นคงทางการเมืองและเทคโนโลยี (จังหวัดหนองคาย, 2547, หน้า 14)

ชุมชนท่าเสาตั้ง ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย มีพื้นที่ครอบคลุม 2 ชุมชน คือ ชุมชนศรีเมืองและชุมชนศรีสะเกษเป็นแหล่งการค้าขายสินค้าที่มาจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และยุโรป ตะวันออกอีกหลายประเทศ รวมทั้งสินค้าของไทยเอง มีทั้งผลิตภัณฑ์อาหารแห้ง อาหารแปรรูป และข้าวของเครื่องใช้ ซึ่งมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจเดินทางมาเที่ยวชม และเลือกซื้อสินค้าเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ท่าเสาตั้งยังเป็นด่านตรวจคนเข้าเมือง และด่านศุลกากรระดับสากลสำหรับใช้ในการเดินทางเข้าออกไปมาระหว่างคนไทยและลาวหรือต่างชาติที่จะไป สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) มีท่าเทียบเรือฝั่งตรงข้าม คือ ท่าเทียบเรือบ้านท่าเตื่อ สปป.ลาว ท่าเสาตั้งเป็นแหล่งชุมชนที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาเยือน ทำให้ปัญหาเรื่อง การจัดการขยะเป็นปัญหาใหญ่ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร จำนวนร้านค้า และจำนวนนักท่องเที่ยว ทำให้ปริมาณขยะมีมาก แต่ภาครัฐสามารถจัดเก็บได้แค่บางส่วน อีกทั้งกระบวนการกำจัดขยะยังไม่สามารถกำจัดได้หมด ทำให้ส่วนที่เหลือก่อเกิดปัญหาด้านสุขภาพและทัศนียภาพ

ที่ผ่านมาประเทศไทยนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อการกำจัดขยะนับเป็นสิบปี แต่เทคโนโลยีเหล่านั้นเป็นเพียงที่ย้ายปัญหาจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง อาทิ การฝังกลบไม่ปรากฏว่ามีที่ฝังกลบใดที่ปราศจากผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเพราะยังพบผลกระทบจากการปนเปื้อนของน้ำชะมูลฝอยลงสู่ น้ำใต้ดินและพบโลหะหนักตกค้างหลายชนิด รวมถึงเรื่องกลิ่นรบกวนซึ่งทำให้ต้องมีการลงทุน ซ้ำซ้อน ทั้งนี้สาเหตุของการจัดการมูลฝอยในประเทศประสบความสำเร็จต่ำเนื่องจากประชาชนขาดจิตสำนึกในการลดและคัดแยกขยะมูลฝอย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ รวมถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นก็ขาดความต่อเนื่อง และขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน (จิตรี โพธิ์งามกะ, 2547, หน้า 1-2) ในปี พ.ศ.2552 ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่เกิดขึ้น ในเทศบาลทั่วประเทศต้องได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2548 (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2551, หน้า 9)

นโยบายการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา เน้นการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เพื่อเพิ่มรายได้ ประชาชาติและยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของประชาชน โดยขาดการบริหารจัดการที่เหมาะสม ทำให้ทรัพยากรย่อยหรือเสื่อมโทรมและก่อปัญหามลพิษ โดยเฉพาะในเขตเมืองซึ่งเป็นศูนย์กลาง ด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่ปัจจุบันเกิดภาวะความหนาแน่นของประชากรและภาวะมลพิษจนถึงขั้นวิกฤติ โดยเฉพาะปัญหาเรื่องขยะที่ไม่สามารถจัดเก็บและกำจัดให้หมดไปได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งการกำจัดขยะที่ไม่ถูกต้องหลักสุขภาพีบาลจะทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยชุมชน ก่อปัญหา

เศรษฐกิจและสังคม เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและเกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา ซึ่งต้องได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน ดังความที่ว่า “สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่ออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ต่อมวลมนุษย์ไม่ว่าจะเกิดโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ดี ทั้งนี้มนุษย์และสิ่งแวดล้อมเป็นวัฏจักรที่เกี่ยวเนื่องเป็นระบบ จึงอาจจะกล่าวได้ว่า มนุษย์เป็นทั้งผู้ได้รับประโยชน์และเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมโดยตรง” (วชิรญา สุจินานันท์, 2544, หน้า 1-2)

การจัดการขยะที่ดี ควรเริ่มจากตัวเราและการมีส่วนร่วมของทุกคน เพราะหากไม่มีระบบการจัดการที่ดี ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากขยะสุดท้ายก็จะสะท้อนกลับมาที่เรา ดังนั้นความจำเป็นที่ทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะ เพราะขยะสร้างผลกระทบในหลายประการ เช่น เป็นแหล่งแพร่กระจายเชื้อโรค เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และแมลงที่เป็นพาหะนำโรค ทำลายสุนทรียภาพด้านสิ่งแวดล้อม เกิดความรำคาญ กลิ่นเหม็น เกิดการปนเปื้อน เกิดมลภาวะ รวมถึงเป็นเครื่องชี้วัดถึงจิตสำนึกของคนในชุมชน จะเห็นได้ว่า “ขยะ” เป็นปัญหาใหญ่ประการหนึ่งของชุมชน และกระบวนการในการแก้ไขปัญหา มักจะถูกมองเป็นเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ในการจัดเก็บและระบบการทำลาย ทั้งนี้ประเด็นหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการจัดการขยะชุมชนที่มีประสิทธิภาพในระยะยาว โดยเฉพาะ “จิตสำนึก” กลับถูกละเลยมองข้ามหรือให้ความสำคัญในลำดับถัดมา ซึ่งเป็นประเด็นหนึ่งที่ทำให้การจัดการขยะชุมชนยังไม่ได้ผลอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งที่ในความเป็นจริง “จิตสำนึก” ล้วนเป็นจุดเริ่มของการตัดสินใจและพฤติกรรมในการ “เลือกกระทำ” ของบุคคล หากจิตสำนึกสาธารณะของบุคคลในเรื่องการจัดการขยะอยู่ในระดับดี ย่อมนำมาซึ่งพฤติกรรมในการช่วยกันดูแลชุมชนให้มีระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสิ่งแวดล้อมของบุคคล อย่างไรก็ตาม “จิตสำนึก” ที่กล่าวถึงนี้จำต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และต้องอาศัยการระดมสรรพกำลังทุกภาคส่วนของ โครงสร้างทางสังคม เพื่อให้กลายเป็นลักษณะนิสัยปกติของคนในชุมชนที่แทรกซึมอยู่ในวิถีคิดและวิถีปฏิบัติของคนในทุกเวลา รวมถึงกลายเป็นวัฒนธรรมชุมชนที่ถ่ายทอดให้แก่กันและกันอย่างต่อเนื่อง จนนำมาซึ่งแนวปฏิบัติร่วมกันหรือข้อตกลงร่วมกันของชุมชน พร้อมโยนโยไปสู่การพัฒนาทางสังคมในด้านอื่นๆ ต่อไป

ดังนั้น ทางคณะผู้วิจัยมองว่า หากสามารถดึงกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการขยะน่าจะนำไปสู่รูปแบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ และสร้างกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น จนทำให้การจัดการขยะด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม กลายมาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตและระบบคิดของคนในชุมชน นำไปสู่ต้นแบบและแหล่งศึกษาเรียนรู้แก่ชุมชนอื่นๆ อันเป็นฐานคิดในการวิจัยรูปแบบการจัดการขยะ โดยชุมชนริมน้ำโจงกรณีศึกษา: ชุมชนท่าเสา จังหวัดหนองคาย โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อเป็นแนวทางในการค้นหาศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมด้วย

ตนเองอย่างมีส่วนร่วม นำมาซึ่งความสามารถในการจัดการและการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในอนาคต พร้อมทั้งดำรงไว้ซึ่งความเป็นเมืองน่าอยู่อันดับ 7 ของโลกต่อไป

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการขยะ (The Model of Waste Management), ชุมชนริมแม่น้ำโขง (Community of the Mae Khong River Area) จังหวัดหนองคาย (Nong Khai Province)

วัตถุประสงค์

เพื่อค้นหารูปแบบการจัดการขยะโดยชุมชนริมแม่น้ำโขง ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของ คนในชุมชนท่าเสด็จและเทศบาลเมืองหนองคาย ภายใต้ทุนทรัพยากรและศักยภาพของชุมชนเป็น สำคัญ

วิธีการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในลักษณะกรณีศึกษา (Case study) ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าเสด็จ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบ มีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Documentary Study) โดยค้นคว้ารวบรวมข้อมูลทั้งจาก สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) งานวิจัย วิทยานิพนธ์ พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง บทความ วารสาร หนังสือ และสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Notes) โดยทีมวิจัยลงเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้มีส่วน เกี่ยวข้องในชุมชนท่าเสด็จ เช่น ผู้นำชุมชน กลุ่ม/องค์กรในชุมชน ร้านค้า คนเก็บขยะ นักท่องเที่ยว และประชาชนทั่วไป ซึ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

2.1 สังเกต (Observation) ใช้วิธีการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เป็นการ สังเกตเชิงสำรวจสภาพโดยทั่วไปหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวิจัยตลอดระยะเวลาของการวิจัย เพื่อหาหลักฐานหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยจดบันทึกปรากฏการณ์ที่มีผลต่อการวิจัยในทุกด้าน เช่น การใช้ชีวิตประจำวัน สภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อม การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างคนใน ชุมชนด้วยกันและบุคคลภายนอก การติดต่อสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ ธรรมนูญ ข้อคิดเห็น และ ทศนคติต่อการจัดการขยะในชุมชน เป็นต้น

2.2 สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 83 คน โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง แบบไม่เป็นทางการผ่านแนวคำถามในการสัมภาษณ์ที่ทีมวิจัยสร้างขึ้น เป็นคำถามเกี่ยวกับขยะ โดยทั่วไปในลักษณะที่กว้าง เพื่อให้การสัมภาษณ์มีความยืดหยุ่นและเป็นการสนทนาพูดคุยแบบ

ธรรมชาติอย่างป็นกันเอง อันจะทำให้ลดความตึงเครียดระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดหรือเป็นการนำไปสู่ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Information: KI) ประเด็นในการสัมภาษณ์ เช่น วิถีชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ ปริมาณขยะ ประเภทขยะ การบริหารจัดการขยะ ปัญหาและอุปสรรค แนวทางการแก้ไข สิ่งที่จะควรจะเป็นในอนาคต เป็นต้น

3. สันทนาการกลุ่ม (Focus Group) เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่มขนาดเล็ก พุดคุยไปตามสถานการณ์อย่างไม่เป็นทางการ ประเด็นหลักจะเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะของชุมชนท่าเสาดี เพื่อสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ซึ่งการสนทนากลุ่มจะแบ่งกลุ่มออกเป็น ดังนี้

3.1 กลุ่มแกนนำ จำนวน 2 ครั้ง โดยทีมวิจัยเชิญกลุ่มแกนนำชุมชน เช่น กรรมการชุมชน กรรมการตลาด คนเก็บขยะ ตัวแทนร้านค้า ตัวแทนกลุ่ม อสม. ตัวแทนชุมชน เป็นต้น มารวมกลุ่มกัน และจัดสนทนากลุ่มโดยทีมวิจัยร่วมพูดคุย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่มีอยู่ รวมถึงเพื่อค้นหาแนวทางการจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมกัน ค้นหาความเป็นไปได้และค้นหาแนวทางพัฒนาสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

3.2 กลุ่มทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 6 ครั้ง ประกอบด้วยคณะผู้วิจัย ผู้นำชุมชน และตัวแทนเทศบาลเมืองหนองคาย เพื่อสรุป สังเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูล และวางแผนการดำเนินงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

3.3 กลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน 2 ครั้ง เป็นการเปิดเวทีในการสนทนาเรื่องการจัดการขยะของชุมชนท่าเสาดี โดยผู้เข้าร่วมประชุมเป็นใครก็ได้ที่อยากแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็น และเข้ามามีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะของชุมชนท่าเสาดี จำนวน 2 ครั้ง

3.4 กลุ่มในระดับนโยบาย จำนวน 2 ครั้ง โดยทีมวิจัยเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับนโยบาย ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาสนทนาแลกเปลี่ยนกันอย่างเข้มข้น เช่น นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี ผู้อำนวยการสำนักงานสาธารณสุขเทศบาลเมืองหนองคาย ผู้อำนวยการกองช่างเทศบาลเมืองหนองคาย ประธานชุมชนท่าเสาดี ประธานชมรมร้านค้าอินโดจีน ประชานกลุ่ม อสม. เป็นต้น โดยทีมวิจัยจะนำเสนอข้อมูลที่ค้นพบ เพื่อให้กลุ่มได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แสดงข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะ แลกเปลี่ยนระหว่างกันและกัน รวมถึงค้นหาแนวทางในการขับเคลื่อนกิจกรรมการจัดการขยะของชุมชนท่าเสาดีในระดับนโยบายต่อไป เพื่อให้กิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นมีความต่อเนื่อง มีการพัฒนาขยายผลต่อยอด และมีความยั่งยืนในชุมชน จำนวน 2 ครั้ง

4. ประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) จำนวน 1 ครั้ง เพื่อนำบุคคลที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนมาร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมการจัดการขยะของชุมชนท่าเสด็จที่เป็นรูปธรรม ซึ่งทีมวิจัยจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในเบื้องต้น โดยให้แกนนำชุมชนและกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้แสดงบทบาทหลัก เพื่อร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกันในการหารูปแบบการจัดการขยะชุมชนท่าเสด็จและขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ รวมถึงการขยายผลพัฒนาต่อยอดให้กิจกรรมที่เกิดขึ้นเหมาะสมและมีความยั่งยืนในชุมชน จำนวน 1 ครั้ง

5. สังเคราะห์จัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องมากที่สุด ทีมวิจัยจะตรวจสอบกับแหล่งข้อมูลด้านต่างๆ หากมีข้อมูลที่คลุมเครือไม่ชัดเจนก็จะนำกลับไปตรวจสอบกับกลุ่มเป้าหมายอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นก็จะนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อมูลเพิ่มเติม ซึ่งทีมวิจัยจะเน้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลชุมชนเป็นสำคัญ โดยมีข้อมูลทางวิชาการสนับสนุน และวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการจัดการขยะของชุมชนท่าเสด็จ

6. นำเสนอ โดยการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Approach) ซึ่งเป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สังเกต คั่นคว้า สทนทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มาใช้ประกอบการนำเสนอ เพื่อยืนยันในสิ่งที่ทีมวิจัยค้นพบในแต่ละประเด็น

ผลการศึกษา

ชุมชนท่าเสด็จ มีพื้นที่ครอบคลุม 2 ชุมชนคือ ชุมชนศรีเมือง หมู่ที่ 6 และชุมชนศรีชะเกษ หมู่ที่ 5 ตำบลในเมือง เขตเทศบาลเมืองหนองคาย โดยมีตลาดท่าเสด็จ หรือตลาดอินโดจีน หรือตลาดท่าค่านเป็นจุดเชื่อมโยง มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 1,148 หลังคาเรือน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 2,165 คน ชาย 1,072 คน และหญิง 1,093 คน แบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 โซน โดยมีพื้นที่ของแต่ละโซนเชื่อมต่อกันประกอบด้วย โซนที่ 1 เริ่มจากซอยเทพบันเทิง - ซอยวัดศรีชะเกษ โซนที่ 2 จากซอยวัดศรีชะเกษ - ซอยสุขประชา โซนที่ 3 จากซอยสุขประชา - วัดศรีเมือง และโซนที่ 4 จากซอยวัดศรีเมือง-ถนนปราบฮ่อ มีจำนวนร้านค้าทั้งหมด 275 ร้าน ชุมชนท่าเสด็จมีการผลิตขยะเฉลี่ยวันละ 5-8 ตัน โดยมีการจัดเก็บขยะในทุกวัน ด้วยรถเก็บขยะชนิดเครื่องอัดของเทศบาลเมืองหนองคายขนาด 6 ล้อ นำไปฝังกลบที่บ้านดงนาเทา ตำบลสระใคร อำเภอสระใคร ห่างออกไปเป็นระยะทาง 20 กิโลเมตร

ปัญหาขยะของชุมชนท่าเสด็จนั้นเริ่มจากพฤติกรรมทิ้งขยะ ในขณะที่เดียวกันก็มองว่าการจัดเก็บ การจัดการเกี่ยวกับขยะ เป็นหน้าที่ของคนเก็บขยะเพราะได้รับค่าจ้างแล้ว ส่วนการบริหารจัดการก็เป็นหน้าที่ของเทศบาลเมืองหนองคายเพราะมีหน้าที่ดูแลโดยตรงตามกฎหมาย ในขณะที่

เทศบาลฯ เองก็ไม่อยากปะทะหรือเกิดข้อขัดแย้งกับทางชุมชน เนื่องจากมีผลต่อฐานเสียงในการเลือกตั้ง จึงมุ่งเน้นบริการเก็บและอำนวยความสะดวกกับชุมชนอย่างเต็มที่ รวมถึงทำเสด็จเป็นสถานที่ “รับแขก” จากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศทุกสารทิศ การขัดแย้งกับชาวบ้านหรือการปล่อยให้ขยะกองเกื่อนกลาดจึงไม่ใช่ทางเลือกที่ควรปฏิบัติ

เมื่อเป็นดังนี้ จำนวนขยะของชุมชนทำเสด็จจึงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะแนวปฏิบัติที่ผ่านมา คือ ชุมชนเป็นผู้ผลิตขยะ เทศบาลฯ เป็นผู้จัดเก็บ ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงถูกส่งสมมาเป็นระยะๆ ในขณะที่ชุมชนไม่ปรารถนาถึงขยะตั้งไว้ที่หน้าบ้านของตนเอง หรือตามร้านค้า ทำให้ที่ทิ้งขยะไม่มีหรืออยู่ไกล นักท่องเที่ยวไม่มีที่ทิ้งขยะ การไม่คัดแยกขยะครัวเรือน ส่งผลให้ขยะกองสุ่มรวมกันตามลานจอดรถบ้าง ตามที่สาธารณะบ้าง การคัดแยกขยะก็มีขึ้นเมื่อขยะไม่ได้ถูกคัดแยกที่ทั้งคนและสัตว์ต่างก็ดึงฉีกถุงขยะเพื่อหาของมีราคาและหาเศษอาหาร สุดท้ายจากจำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้นและพฤติกรรมที่ทั้งไม่เป็นระเบียบยิ่งทำให้ขยะกระจายระย้ายากต่อการจัดเก็บยิ่งขึ้น

ปัญหาขยะชุมชนทำเสด็จที่เกิดขึ้น สามารถแบ่งประเภทของปัญหาเกี่ยวกับขยะของชุมชนทำเสด็จออกเป็น 3 ปัญหาใหญ่ๆ ดังนี้

1. จำนวนขยะที่มีมากขึ้น จำนวนคนคัดแยกขยะมีมากขึ้น ไม่มีที่ทิ้งขยะ/ทิ้งขยะไม่มีที่ถึงขยะอยู่ไกล บ้านใครก็ไม่อยากให้วางถึงขยะ ทิ้งขยะในที่จอดรถ และทิ้งขยะในที่สาธารณะทั่วไป โดยมีจุดเริ่มจากการไม่คัดแยกขยะในครัวเรือน ทำให้จำนวนขยะมากขึ้นในทุกวัน และด้วยความที่ไม่มีใครปรารถนาให้บ้านตัวเองมีขยะหรือมีถังขยะตั้งอยู่หน้าบ้าน จึงมีการนำขยะนำไปทิ้งในลานจอดรถหรือในที่สาธารณะ เมื่อขยะที่ไม่ได้รับการคัดแยกถูกทิ้งไม่เป็นระบบจึงมีการคัดแยกขยะ เนื่องจากมีขยะที่มีราคารวมอยู่ในนั้น ยิ่งคนคัดแยกขยะมีราคาอยู่ตลอดเวลา ยิ่งเป็นแรงจูงใจให้มีการคัดแยกขยะมากขึ้น รวมถึงสัตว์บางชนิดที่พบว่า มีเศษอาหารอยู่ในนั้นก็จะยิ่งคัดแยกขยะอีกด้วย ซึ่งทำให้ขยะที่มีมูลค่าสูงรวมกันไว้ที่นั่นกระจายระย้า เลอะเทอะยากต่อการเก็บกวาด ดังนั้นในประเด็นดังกล่าวปัญหาหลักก็คือ การไม่คัดแยกขยะครัวเรือน ซึ่งปฏิบัติกันมานาน โดยจะทิ้งขยะทุกชนิดทุกประเภทรวมกันในถุงเดียว บางคนก็วางไว้ที่หน้าบ้านรอคนเก็บขยะมาเก็บ หรือบางคนก็นำขยะมาทิ้งนอกบ้านตรงถึงขยะบ้าง ที่สาธารณะทั่วไปบ้าง นำมาซึ่งวงจรของปัญหาขยะ

2. ตลาดทำเสด็จแคบ เล็ก และแออัดด้วยร้านค้า รวมถึงเป็นที่ประกอบกิจการการค้าเป็นหลัก ทำให้ไม่สามารถวางถึงขยะไว้ได้ ในขณะที่ผู้ประกอบการร้านค้าจะมีภาชนะใส่ขยะของตนเองอยู่ แต่นักท่องเที่ยวไม่มีและถึงขยะยังอยู่ไกล ในขณะที่ขยะในส่วนของนักท่องเที่ยวมักจะเป็นสิ่งของเล็กๆ น้อยๆ เช่น ถังน้ำ ขวดน้ำ แก้วน้ำ เศษอาหาร เศษพลาสติก เศษสิ่งห่อหุ้ม เป็นต้น เมื่อสบโอกาสนักท่องเที่ยวมักทิ้งลงในแม่น้ำโขง ตามซอกมุมอับ ตามเสาไฟฟ้า ตามถนนตามทางเดิน ตามที่สาธารณะ หรือหากหาที่ทิ้งไม่เจอก็จะถือไว้ จนเมื่อจะกลับบ้านเดินมาที่รถ

ก็คือโอกาสที่ตามสถานที่รับจอดรถ เพราะยานักที่นักท่องเที่ยวจะถือขยะใส่รถกลับไปทิ้งที่บ้าน และอีกอย่างขยะก็ไม่ใหญ่โตอะไรมากนักทำให้ไม่เป็นที่สังเกตของคนทั่วไป แต่เมื่อมีคนหนึ่งทิ้งคนอื่น ๆ ก็ทิ้งตาม สุดท้ายที่คิดว่ามีไซ้ที่ทิ้งขยะกลับเต็ม ไปด้วยกองขยะ ดังนั้นในประเด็นดังกล่าวปัญหาหลักก็คือ “นักท่องเที่ยวไม่มีที่ทิ้งขยะ” ซึ่งภาพสุดท้ายของขยะจากมือนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็จะถูกวางไว้ตามที่สาธารณะในที่สุด

3. จากปัญหาในข้อ 1 และข้อ 2 การเคลื่อนไหลของขยะจากแหล่งกำเนิด สุดท้ายก็จะถูกนำมาวางไว้อย่างระเกะระกะไม่เป็นระบบตามลานจอดรถและตามที่สาธารณะทั่วไป เนื่องจากไม่มีถังขยะให้ทิ้ง ไม่มีที่ทิ้งขยะ ถังขยะอยู่ไกล ก่อเกิดปัญหาใหญ่ คือ “การทิ้งขยะในที่สาธารณะ” ซึ่งล้วนเกิดมาจากปัญหาต่อเนื่องตั้งแต่การ ไม่คัดแยกขยะครัวเรือน ไม่มีที่ทิ้งขยะ ถังขยะไม่มี ไม่มีใครปรารถนาถังขยะหน้าบ้านหรือน้ำร้านตนเอง ที่จอดรถไม่มีถังขยะ ไม่มีการคัดแยกขยะ ซึ่งปัจจุบันทางออกเดียวของขยะทำเสด็จคือ การเก็บไปฝังกลบของเทศบาลฯ ที่บ้านดงนาเทาเท่านั้น วิธีการนี้แม้จะได้ผลในปัจจุบันคือ ทำให้ขยะชุมชนทำเสด็จหายไป แต่กลับไปส่งผลกระทบต่อปลายทาง คือบ้านดงนาเทาที่มีปริมาณขยะมากขึ้นทุกวัน ปัจจุบันชาวบ้านรอบๆ หลุมฝังกลบบ้านดงนาเทาล้วนได้รับผลกระทบจากกลิ่นของขยะทั้งสิ้น ซึ่งหากเป็นดังนี้ปัญหาขยะยิ่งจะหมักหมมเร็วขึ้นมากยิ่งทุกที ในขณะที่พฤติกรรมทิ้งขยะของคนในชุมชนทำเสด็จกำลังเปลี่ยนไปสู่การผลิตขยะที่นับวันจะยิ่งมาก เพราะมองว่าเรื่องของการจัดการขยะมิใช่เรื่องของตัวเอง

เมื่อนำปัญหาทั้ง 3 มารวมเข้าด้วยกันคือ การไม่คัดแยกขยะครัวเรือน นักท่องเที่ยวไม่มีที่ทิ้งขยะ และการทิ้งขยะในที่สาธารณะ ชุมชนทำเสด็จมองว่าการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการขยะของชุมชน เพราะปัญหาทั้ง 3 ปัญหานี้เชื่อมโยงกับปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในชุมชนทำเสด็จทั้งสิ้น จากปัญหาขยะของชุมชนทำเสด็จนำมาซึ่งการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาโดยชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจและร่วมกันปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติ 3 ประการ ดังนี้

1. การจัดการขยะในครัวเรือน ชุมชนทำเสด็จมองว่า ครัวเรือนเป็นแหล่งกำเนิดขยะชั้นปฐมภูมิที่สำคัญจึงทำให้ครัวเรือนย่อมต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญยิ่งในการจัดการขยะ เพื่อแก้ไขปัญหาขยะที่เกิดขึ้น ซึ่งโดยปกติครัวเรือนจะนำขยะมัดใส่ถุงเพื่อรอการเก็บขนอยู่แล้ว และนำมาทิ้งใส่ถังขยะหรือวางไว้จนนำมาซึ่งการคู้ขยะ ดังนั้นเพื่อมิให้เป็นภาระเพิ่มภาระจนเกินไป จึงได้ร่วมกันสร้างข้อตกลงโดยกำหนดให้ครัวเรือนทุกครัวเรือนต้องแยกขยะออกเป็น 2 ถุง คือ ขยะขายได้กับขยะขายไม่ได้ โดยนำถุงพลาสติกที่เหลือจากการบริโภคมาใช้เป็นถุงบรรจุขยะ และมีให้นำถุงขยะเหล่านั้นไปทิ้งตามถังขยะหรือที่สาธารณะทั่วไป เพื่อแก้ไขปัญหาคารคู้ขยะ แต่ให้วางไว้ที่บ้านของตนเองเพื่อให้คนเก็บมาเก็บขยะตามเวลานัดหมายกัน วันละ 2 เที่ยว (เช้า-เย็น) ซึ่งคนเก็บขยะในชุมชนของเทศบาลฯ ยินดีที่จะเดินเก็บขยะตามบ้าน เพราะจะทำให้ได้ขยะบางส่วนที่สามารถขาย

ได้โดยตรง ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น (โดยปกติคนเก็บขยะเองก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ผู้ขายตามถังขยะเพื่อแยกเอาขยะขายได้ไปขาย) ถือเป็นคำตอบแทนจากเจ้าบ้านที่คนเก็บขยะเดินมาเก็บขยะให้ถึงบ้าน

การคัดแยกเพียงขยะที่ขายได้ออกมานั้นชาวบ้านสามารถทำได้ เพราะทุกคนรู้ว่าขยะชนิดใดขายได้และขายไม่ได้ อีกทั้งยังสามารถสอบถามได้จากคนเก็บขยะโดยตรง เพราะต้องเจอกันทุกวัน ซึ่งจากการเก็บข้อมูลพบว่า หากสามารถแยกขยะขายได้ออกมาจะทำให้ปริมาณขยะลดลงสูงสุดถึงร้อยละ 60 นั่นหมายความว่านอกจากจะทำให้คนของเทศบาลฯ มีรายได้จากการขายขยะ คนที่เก็บขยะก็เก็บขยะด้วยความมีน้ำใจต่อกันแล้ว ยังช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บของเทศบาลฯ และขยายระยะเวลาในการสามารถรองรับขยะของหลุมฝังกลบขยะที่บ้านดงนาทาได้เป็นอย่างดี

2. การจัดการขยะในตลาดท่าเสด็จ ชุมชนท่าเสด็จมองว่า ในการจัดการปัญหาขยะนอกจากจะเริ่มที่ครัวเรือนแล้ว ในตลาดท่าเสด็จก็ย่อมจะมีการดำเนินการด้วยเช่นกัน ซึ่งปัญหาที่รุนแรงที่สุดของตลาดท่าเสด็จ คือ นักท่องเที่ยวไม่มีที่ทิ้งขยะ ส่งผลให้มีขยะตามที่สาธารณะมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากว่าในตลาดท่าเสด็จผู้ประกอบการและร้านค้าทุกร้านมีวิธีการจัดการขยะของตนเองอยู่แล้ว ซึ่งไม่เป็นปัญหาเท่าที่ควร และมีเจ้าหน้าที่เก็บขยะของเทศบาลเมืองหนองคายเดินทางเข้าไปเก็บให้ทุกวัน แต่สำหรับนักท่องเที่ยวแล้วการทิ้งขยะเป็นปัญหาใหญ่ที่สำคัญ เนื่องจากตลาดไม่มีถังขยะและไม่สามารถร้องขอที่จะทิ้งขยะกับร้านค้า ดังนั้น ชุมชนจึงมีมติร่วมกันให้ร้านค้าทุกร้านจัดหาอุปกรณ์หรือภาชนะสำหรับทิ้งขยะ และเจ้าของร้านค้าเป็นผู้เอ่ยปากบอกหรือแสดงความยินดีรับทิ้งขยะจากนักท่องเที่ยว

ผลที่เกิดขึ้นคือ ลดจำนวนขยะในที่สาธารณะ ตามมุมอับ ซอกเล็กซอกน้อยต่างๆ ซึ่งร้านค้าทุกร้านสามารถรับทิ้งขยะได้เนื่องจากขยะในมือนักท่องเที่ยวมักจะเป็นขยะทั่วไป ชิ้นเล็กชิ้นน้อย ซึ่งล้วนเป็นขยะที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการทางธุรกิจของตลาดท่าเสด็จทั้งสิ้น การเอ่ยปากให้นักท่องเที่ยวทิ้งขยะที่ร้านของตน ยังเป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบและความมีน้ำใจของเจ้าของร้านค้านั้นๆ โดยไม่เหลือบ่ากว่าแรงหรือรู้สึกเป็นภาระเพิ่ม รวมถึงยังทำให้นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมตลาดท่าเสด็จรู้สึกประทับใจ นำสิ่งที่พบเจอ ไปเล่าขานให้กับคนภายนอกฟัง ล้วนนำมาซึ่งผลดีทั้งต่อผู้ประกอบการและภาพลักษณ์ของจังหวัด รวมถึงยังตอบสนองต่อแนวคิดที่ไม่อยากให้มีถังขยะ ไม่อยากให้เกิดสภาพกองขยะ และไม่อยากให้มีกลิ่นขยะในพื้นที่ธุรกิจของชุมชนท่าเสด็จอีกทางหนึ่ง

3. การจัดการขยะในที่จอดรถ ปัญหาขยะชุมชนท่าเสด็จที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ปัญหาการทิ้งขยะในที่สาธารณะ โดยเฉพาะในลานจอดรถหรือสถานที่รับจอดรถ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการทิ้งขยะทั้งขยะจากครัวเรือนและขยะจากตลาดท่าเสด็จ ที่เกิดจากคนในชุมชนส่วนหนึ่งผู้ประกอบการร้านค้าส่วนหนึ่ง และนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่ง ชุมชนท่าเสด็จเลยมองว่า นอกจากจะ

แก้ไขปัญหาคณะกรรมาธิการ ขยะตลาดทำเสร็จแล้ว ที่จอดรถก็เป็นอีกเป้าหมายหนึ่งในการจัดการขยะของชุมชน ชุมชนท่าเสด็จมีมติร่วมกันว่า ที่จอดรถหรือสถานที่รับฝากรถซึ่งได้รับค่าบริการจากการจอดรถของนักท่องเที่ยวอยู่แล้วคันละ 20 บาท อีกทั้งที่จอดรถส่วนใหญ่เป็นที่วัดและที่ส่วนบุคคล ซึ่งหน้าที่หนึ่งที่จะต้องทำคือ ร่วมกันจัดการขยะที่เกิดขึ้น อย่างน้อยก็เพื่อเป็นการตอบแทนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการรับฝากรถและแสดงออกถึงความร่วมมือกับชุมชนในการจัดการขยะ รวมถึงยังเป็นการมิให้ถังขยะปรากฏอยู่ในเขตตลาดหรือริมแม่น้ำโขง ทำให้ทัศนียภาพของชุมชนท่าเสด็จดีขึ้นอีกด้วย วิธีการก็คือ กำหนดให้สถานที่จอดรถทุกที่มีถังขยะรองรับขยะจากนักท่องเที่ยว สถานที่ละอย่างน้อย 2 ถัง พร้อมกับกำหนดจุดที่วางถังขยะและที่ทิ้งให้ชัดเจน โดยเขียนป้ายบอกชัดเจนว่าที่รับทิ้งขยะ ซึ่งขยะทั้ง 2 ถังนั้นจะต้องมีป้ายระบุบอกชัดเจนว่าขยะเปียก ขยะแห้ง เพื่อให้ผู้ใช้บริการทิ้งได้ถูกต้อง ลดการก่อกองขยะ ลดการทิ้งขยะในที่สาธารณะ และบริการที่ทิ้งขยะแก่นักท่องเที่ยว เมื่อจะปิดบริการในแต่ละวันให้เจ้าของสถานที่รวบรวมขยะเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของเทศบาลฯ นำไปฝังกลบต่อไป

ทั้งนี้ การกำหนดให้ที่จอดรถมีถังขยะ 2 ถัง เพื่อรับขยะจากมือนักท่องเที่ยว เป็นการคัดกรองขยะในลำดับสุดท้ายก่อนที่นักท่องเที่ยวจะกลับบ้าน โดยจุดคัดขยะจากมือนักท่องเที่ยวจุดแรก คือ ร้านค้าทุกร้านที่นักท่องเที่ยวสามารถทิ้งได้ แต่ถ้าหากนักท่องเที่ยวไม่กล้าทิ้งหรือขยะในมือยังไม่พร้อมทิ้งก็มีถังขยะที่ลานจอดรถคอยคัดขยะอีกจุดหนึ่ง แนวทางการจัดการขยะของชุมชนท่าเสด็จ โดยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมและกลายมาเป็นข้อตกลงของชุมชนที่ทุกคนยินดีปฏิบัติตาม และไม่ถือว่าเป็นภาระเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นเรื่องแปลกแยกไปจากวิถีชีวิตปกติของคนในชุมชน หากแต่ทุกคนมองว่า แนวปฏิบัติดังกล่าวล้วนมีความเป็นไปได้ และเป็นหน้าที่ของคนทุกคนในชุมชน ซึ่งรูปแบบการจัดการขยะของชุมชนท่าเสด็จ จะเน้นที่การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นหลัก ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมค้นหาที่มาของปัญหา ร่วมค้นหาปัญหา ร่วมหาทางออกของปัญหาร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทั้งหมด ทำให้รูปแบบการจัดการขยะของชุมชนท่าเสด็จที่ออกมาเป็นรูปแบบที่เรียบง่าย สามารถเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนชุมชน โดยมีเทศบาลเมืองหนองคายคอยช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ขยะชุมชนในท่าเสด็จส่วนใหญ่ก็จะเป็นขยะมาจากครัวเรือน ร้านค้า ร้านอาหาร ซึ่งเป็นขยะจำพวกเศษอาหาร ถูพลาสติก บรรจุกัมภ์ กระดาษ กระจก ขวดน้ำดื่ม หลอดดูด ฯลฯ มีลักษณะเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย ซึ่งเมื่อเชื่อมโยงที่มาของขยะที่เกิดขึ้น ชุมชนท่าเสด็จได้สรุปปัญหาด้านขยะออกมา 3 ปัญหา คือ ครัวเรือนไม่คัดแยกขยะ นักท่องเที่ยวไม่มีที่ทิ้งขยะ และการทิ้งขยะในที่

สาธารณะ จากนั้นก็ร่วมกันคิดหาทางออกต่อไปว่า จะจัดการกับปัญหาเหล่านี้ได้อย่างไร ซึ่งคนในชุมชนสามารถร่วมมือกันทำได้ โดยไม่รู้สึกรับภาระเพิ่ม และมีผลในทางปฏิบัติมากที่สุด จนสามารถนำมาซึ่งรูปแบบการจัดการขยะของชุมชนท่าเสด็จ 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คริวเรือนทุกครัวเรือนคัดแยกขยะ โดยแบ่งออกเป็น 2 ถุง คือ ขยะขายได้และขยะขายไม่ได้ จากนั้นพักเก็บไว้ที่บ้านของตนเอง รอคนเก็บขยะมาเก็บตามเวลานัดหมายในทุกวัน ซึ่งคนเก็บขยะก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากขยะขายได้ และถือเป็นสิ่งตอบแทนเล็กน้อยจากเจ้าบ้าน ส่วนที่ 2 ร้านค้าทุกร้านเตรียมภาชนะใส่ขยะ เพื่อให้บริการรับทิ้งขยะจากมือนักท่องเที่ยว ส่วนที่ 3 ลานจอดรถทุกแห่งเตรียมถังขยะเพื่อรองรับขยะจากผู้มาใช้บริการ จำนวนแห่งละอย่างน้อย 2 ถัง โดยมีป้ายระบุชัดเจนว่า ที่ทิ้งขยะหรือแจ้งต่อลูกค้าตอนเก็บค่าบริการว่าสถานที่นี้รับทิ้งขยะ พร้อมเขียนป้ายติดถังขยะแต่ละใบระบุถึงขยะเปียกถึงขยะแห้ง

ทั้งนี้ ผลในทางปฏิบัติที่เกิดขึ้นในการจัดการขยะโดยชุมชนท่าเสด็จที่แสดงให้เห็นร่องรอยความสำเร็จอย่างยั่งยืน คือ ได้มีการบรรจุแผนพัฒนาการจัดการขยะชุมชนท่าเสด็จเข้ากับแผนพัฒนาชุมชนประจำปี และแผนพัฒนาของเทศบาลเมืองหนองคายในปีงบประมาณ พ.ศ.2552

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใคร่ขอเสนอแนะเพื่อการพัฒนา รูปแบบการจัดการขยะของชุมชนท่าเสด็จอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน รวมถึงเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้ เทศบาลเมืองหนองคายควรเข้ามาเป็น “เจ้าภาพร่วม” กับชุมชนในการจัดการขยะพร้อมกับพัฒนาและขยายผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยพุงให้ชุมชนเข้มแข็งก่อนที่จะค่อยๆ ถอนตัวออกมาเมื่อถึงระดับที่ชุมชนยืนได้ด้วยตัวเอง และควรมีการศึกษาวิจัยการจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนแบบครบวงจรที่เหมาะสมสำหรับชุมชน เพื่อค้นหาต้นแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมโดยชุมชนที่สมบูรณ์ที่สุดในทุกกระบวนการของวัฏจักร (Cycle) ขยะชุมชน รวมถึงบริบท (Context) ทั้งทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของการจัดการขยะชุมชนในทุกด้าน

เอกสารอ้างอิง

- จิตรี โพธิ์งามกะ. (2547). การพัฒนารูปแบบการลดและการคัดแยกมูลฝอยที่เหมาะสมสำหรับชุมชนในเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- วณิชญา สุจินานนท์. (2544). การจัดทำบทเรียนคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่องการจัดการขยะชุมชนสำหรับครูระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการจัดการระบบสารสนเทศ) สาขาวิชาเอกการจัดการสารสนเทศสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, กรม, กระทรวงมหาดไทย. (30 กรกฎาคม 2551). **มาตรฐานการจัดการ
ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล**. แหล่งที่มา URL: http://www.thailocaladmin.go.th/work/e_book/.
หนองคาย, จังหวัด. (2547). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดหนองคายปี 2547: 1 ปี CEO หนองคาย
ได้อะไรบ้าง**. (เอกสารเขียนเล่ม).